

Sjukersättningens roll i dag

En granskning av hur sjukersättningen fungerar för personer med långvarigt nedsatt arbetsförmåga

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har granskat hur sjukersättningen har använts vid långvarig sjukfrånvaro under perioden 2003–2023. Vi har kartlagt hur användningen av sjukersättningen har förändrats och analyserat den ekonomiska situationen för personer med sjukersättning när även kompletterande ersättningar och bidrag inkluderats.

Användningen av sjukersättning har minskat kraftigt efter reformen 2008

Mellan 2005 och 2023 har antalet personer med sjukersättning mer än halverats, från 540 500 till 223 700 personer. Under senare år har dock antalet ökat något bland äldre, vilket sammanfaller med införandet av särskilda äldre regler i september 2022.

En central orsak till minskningen är reformen 2008 som innebar att kraven för att beviljas sjukersättning skärptes, samtidigt som den tidsbegränsade sjukersättningen togs bort.

Sjukersättning beviljas oftare efter en längre tids frånvaro från arbete

Sjukersättning kan lämnas antingen som garanti-ersättning, som ger ett grundskydd för personer utan eller med svag förankring på arbetsmarknaden, eller som inkomstrelaterad ersättning, som ger inkomstskydd för personer som har arbetat. Våra resultat visar att andelen som beviljas inkomstrelaterad sjukersättning minskar.

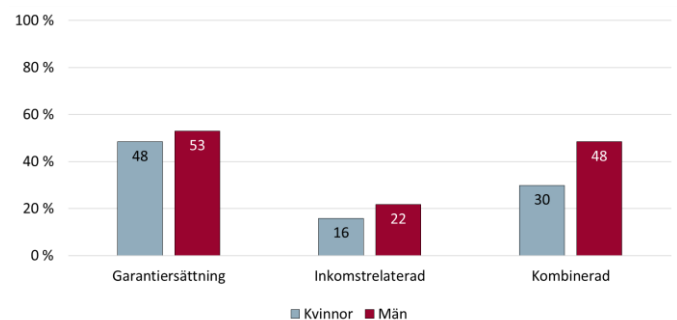
Det stramare regelverket har lett till att sjukersättning ofta beviljas sent, ibland efter flera år utanför arbetsmarknaden. Eftersom sjukersättningen baseras på tidigare årsinkomster kan underlaget då baseras på år med låga eller inga inkomster. Därmed riskerar ersättningen att inte spegla det faktiska inkomstbortfallet från tiden i arbete.

Många har också allt längre perioder med sjukpenning innan sjukersättning beviljas. Att den tidsbegränsade sjukersättningen har avskaffats och att sjukpenning och sjukersättning bygger på olika regler för arbetsförmåga försvårar övergången. Avskaffandet av den tidsbegränsade sjukersättningen har även inneburit att personer som varken uppfyller kraven för sjukersättning eller har rätt till sjukpenning riskerar att bli beroende av försörjningsstöd.

Många med sjukersättning har en svag ekonomisk situation

Sjukersättningens värde har urholkats över tid eftersom den följer prisutvecklingen snarare än löneutvecklingen. Tillsammans med en utveckling där en större andel får garantiersättning och längre tid av frånvaro från arbete innan ersättningen beviljas har mottagarnas ekonomiska situation försämrats. Det har lett till att personer med sjukersättning ofta har låg ekonomisk standard jämfört med förvärvsarbetande.

Andel kvinnor och män med sjukersättning som har låg ekonomisk standard

Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet men det finns flera brister i systemet

ISF:s granskning visar att sjukersättningen i mindre utsträckning än tidigare fungerar som ett inkomstskydd för personer med långvarigt nedsatt arbetsförmåga. Det kan därför behövas förändringar i hur den inkomstrelaterade ersättningen beräknas så att bättre hänsyn tas till individens tidigare inkomster. Även övergången från sjukpenning till sjukersättning och hur ersättningsnivåerna följer den ekonomiska utvecklingen kan behövas ses över. Det behövs om sjukersättningen framöver ska fungera som ett effektivt inkomstskydd vid stadigvarande nedsatt arbetsförmåga.